

Nr 2.

Ankom till riksdagens kansli den 6 mars 1933 kl. 3 e. m.

Andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande, nr 2, i anledning av väckt motion angående lantarbetarnas ekonomiska och sociala ställning.

I en inom andra kammaren väckt och till dess fjärde tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 407, har herr *Beck m. fl.* hemställt, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsam, allsidig utredning rörande lantarbetarnas ekonomiska och sociala ställning samt om möjligheterna till dess förbättrande och för riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningen kan föranleda.

Beträffande motiveringen får utskottet hänvisa till motionen.

Samma yrkande, som gjorts i föreliggande motion, framställdes vid 1932 års riksdag i motionerna I:283 och II:408. Dessa motioner avsgos under hänvisning till att frågan berörande utredningar och förslag kunde förväntas i anledning av vissa pågående utredningar, nämligen jordbruksutredningen, bostadsutredningen för landsbygden samt sociala jordutredningen.

Utskottet.

Vad först angår jordbruksutredningens arbete på hithörande område får utskottet erinra, att 1928 års riksdag i den skrivelse (nr 375), som i anledning av motionerna II:384 och II:397 avläts till Kungl. Maj:t och som sedermera föranledde tillsättandet av jordbruksutredningen, anhöll, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning rörande jordbrukets ekonomiska läge samt angående åtgärder, som kunde och borde vidtagas i syfte att höja jordbrukets ekonomiska bärkraft därhän, att förutsättningar skapades för att jordbrukets arbetare måtte komma i åtnjutande av förbättrade levnadsvillkor. I de av Kungl. Maj:t med anledning härav för jordbruksutredningen meddelade direktiven betonades bl. a., att i naturlig anslutning till en undersökning, inriktad på att klarlägga den väsentliga anledningen till jordbrukets vid en jämförelse med många andra näringar ogynnsamma läge samt överväga åtgärder åsyftande, att det måtte kunna bättre hävda sin plats i det ekonomiska systemet, borde upptagas spørsmålet om jordbruksarbetarnas ställning och medlet för dennas förbättrande. De undersökningar, som på grund härav utförts till lantarbetarfrågans belysande, hava publicerats i del VIII av jordbruksutredningens betänkanden (Statens off. utr. 1932:14). Däri lämnas till en början redogörelser beträffande lantarbetarnas antal och fördelning inom jordbrukets arbetande befolkning samt angående befolkningsförskjutningarna mellan lantmanna- och stadsmannanärningar. Vidare hava verkställts utredningar rörande tillgång och brist på arbete inom jordbruket samt sättet för arbets-

förmedlingen och arbetskraftens rekrytering, varefter följa jämförande sammanställningar beträffande arbetstidens längd och fördelning inom jordbruket och inom andra näringsgrenar samt motsvarande redogörelser för arbetslönen, avslutade medelst beräkningar rörande arbetsinkomst och levnadsstandard för lantarbetare, småbrukare och industriarbetare i vårt land och i vissa främmande länder.

Bostadsutredningen för landsbygden tillkallades jämlikt Kungl. Maj:ts be- myndigande den 6 februari 1931 för att inom socialdepartementet biträda med utredning rörande åtgärder till förbättring av lantarbetarnas bostadsförhållanden och därmed sammanhängande ämnen. Dessa sakkunniga hava nyligen till statsrådet och chefen för socialdepartementet avlämnat en P. M., i vilken bl. a. framhålles, att bostadsförhållandena för lantarbetarna och med dem jämställda samhällsgrupper mångenstädes vore sådana, att en snar och genomgripande förbättring vore i hög grad önskvärd. Enligt approximativa beräkningar borde omkring 1 % av landsbygdens smålägenheter nybyggas, medan 10—20 % vore i behov av mer eller mindre genomgripande reparation. De sakkunniga föreslå, att staten skall ställa medel till förfogande för beredande på närmare angivet sätt såväl genom låne- som subventionsverksamhet av möjligheter för bristernas avhjälpande, och framhålla, att en mycket avsevärd del av dessa skulle kunna avhjälpas, om ett belopp motsvarande större delen av det belopp å 20 miljoner kronor, som i årets statsverksproposition avsetts för främjande av bostadsproduktionen, disponerades på av utredningen föreslaget sätt. Enligt vad utskottet inhämtat torde vidare bostadsutredningen under den allra närmaste tiden komma att framlägga förslag rörande viss organisation av det socialhygieniska arbetet bland de i motionen avsedda arbetargrupperna på landsbygden.

Jämväl från den sociala jordutredningen torde kunna förväntas utredningar och förslag, som torde kunna bliva av viss betydelse på det område, varom här är fråga. Exempelvis må nämnas, att denna utredning enligt uppgift för närvarande är sysselsatt med undersökningar, huruvida det är möjligt och lämpligt dels ur ekonomiska synpunkter, dels ur synpunkten av arbetslöshetens bekämpande, att det allmänna förvärvar ett antal större egendomar för att stycka dem till mindre jordbruk om 10 till 20 hektar. Dessa brukningsdelar skulle sedan bebyggas och utarrenderas.

Av vad ovan anförts torde framgå, att det i förevarande motion framförda önskemålet om en allsidig utredning rörande lantarbetarnas ekonomiska och sociala ställning måste anses redan vara helt tillgodosett genom den utredning av frågan, som verkstälts av jordbruksutredningen. Även torde vara klart ådagalagt, att statsmakterna — för övrigt under anslutning från samtliga politiska partiers sida — visat ett starkt intresse för åstadkommandet av en förbättring av lantarbetarnas levnadsförhållanden.

Samtidigt som utskottet beklagar, att dessa strävanden hittills icke lett till längre gående resultat, anser sig utskottet böra framhålla, att den starka de-

pression, som är rådande på alla områden inom näringslivet med därav följande arbetslöshet, gör det till den för närvarande angelägnaste sociala uppgiften för samhället att mobilisera alla sina ekonomiska resurser för att i första hand komma dem till hjälp, som utan samhällets stöd stå helt utan existensmöjligheter. Om det vid närmare övervägande visar sig möjligt att realisera bostadsutredningens för landsbygden ovan nämnda förslag, vilket ju, samtidigt som det skulle motverka arbetslösheten, skulle medföra en genomgripande förbättring på en av de angelägnaste punkterna på här ifrågavarande område, nämligen med avseende på lantarbetarnas bostäder, torde man hava kommit så långt i fråga om samhällets direkta stöd för lantarbetarna som i nuvarande ekonomiska läge torde vara möjligt. Utskottet kan i varje fall icke för närvarande anvisa några utvägar för längre gående åtgärder i motionens syfte, vilka kunna tänkas vinna riksdagens anslutning, och måste samtidigt konstatera, att detsamma gäller i fråga om motionärerna själva.

Utskottet får därför, under åberopande av det anförda, hemställa,

att förevarande motion icke måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda.

Stockholm den 3 mars 1933.

På utskottets vägnar:

ELOF LINDBERG.

Närvarande: herrar *Lindberg* i Umeå, *Westerdahl*, *Landgren*, *Ossbahr*, *Frankenberg*,
Näslund, *Beck*, *Gustavson* i Sala, *Elmroth* och *Olsson* i Staxäng.

Reservation

av herr *Beck*, som anfört:

”Såsom i motionen framhållits, äro pågående utredningar rörande lantarbetarfrågan av ganska begränsad räckvidd. Varken från bostadsutredningen för landsbygden eller sociala jordbruksutredningen synes kunna förväntas förslag annat än i detaljfrågor av det stora problem, som beröres i motionen. Vad beträffar den av jordbruksutredningen publicerade undersökningen är denna uteslutande av statistisk art. Det sociala problem, som lantarbetarfrågan utgör, beröres icke närmare, liksom ej heller några positiva förslag framföras.

Då det av motionärerna avsedda syftet alltså icke blivit eller kan väntas bli tillgodosett genom hittills slutförda eller pågående utredningar, har jag ansett, att utskottet bort hemställa,

att andra kammaren för sin del måtte besluta, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsam, allsidig utredning rörande lantarbetarnas ekonomiska och sociala ställning samt om möjligheterna till dess förbättrande.”